

CERCETĂRI arheologice la mĂnĂstirea Putna

*

Carte tipărită cu binecuvântarea Înalt Prea Sfințitului PIMEN,
Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților

SFANTA MĂNĂSTIRE PUTNA
2007

CUVÂNT ÎNAINTE

Pământul patriei noastre este asemenea unei arhive în care se păstrează documente ce atestă vechimea și permanența trăirii și culturii noastre românești.

În această arhivă sunt îndreptățiți să lucreze numai cei instruiți și consacrați acestei activități; persoane cu dăruire și vocație: arheologii. Și tot numai ei sunt chemați să mărturisească și în scris rezultatul cercetărilor făcute.

Așezarea mănăstirească a Putnei a fost cercetată, cu întreruperi, de echipe de arheologi între anii 1955–1981. Rezultatele publicate parțial în paginile acestui volum constituie, firește, o îmbogățire a documentelor privind istoria Țării și a Bisericii poporului nostru.

Viețuitor al Mănăstirii Putna în cea mai mare parte a perioadei în care au fost efectuate săpăturile arheologice, deci martor ocular, nu pot să spun decât cuvinte de prețuire pentru dăruirea suflătoare și competența de breaslă cu care au lucrat distinșii noștri arheologi, majoritatea în viață și în plină activitate. Ei au întâmpinat uneori și greutăți de ordin financiar privind ducerea la bun sfârșit a săpăturilor arheologice planificate și aprobate de forurile în drept. Pentru rezolvarea lor, o contribuție de seamă și-a adus-o păstorul de atunci al Mitropoliei Moldovei și Sucevei, vrednicul de pomenire veșnică, Mitropolitul Iustin Moiescu.

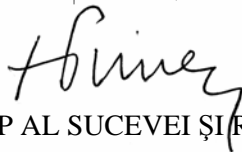
Existența unei Case Domnești în incinta Mănăstirii Putna, ctitorită, ca și biserica, de Sfântul Voievod Ștefan cel Mare, a fost intuită de același mare Mitropolit. Reluându-se cercetările, arheologii, unii îndoielnici la început, cu o netăgăduită competență, au descoperit, în final, temeliiile unei vechi construcții, încredințându-se, astfel, de existența Casei Domnești în incinta Mănăstirii Putna; casa Slăvitului Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt. Cele patru morminte descoperite în zona Casei Domnești au condus pe acești intransigenți cercetători la concluzia existenței unei așezări monahale anterioare celei ctitorite de Sfântul Voievod Ștefan; prin aceasta, s-a adeverit spusa, în nenumărate rânduri, a Mitropolitului Iustin: „O biserică sau o așezare monahală mai nouă se ridică de obicei, pe locul alteia mai vechi, a cărui început se pierde în negura vremurilor de mari frământări din viața poporului nostru”.

De aceea se spune, pe bună dreptate, că vechimea, permanența și continuitatea poporului nostru pe acest pământ românesc sunt atestate în chipul cel mai limpede – dacă mai există nedumeriri – de cele înfăptuite și păstrate de Biserica noastră strămoșească. Această afirmație este în deplin acord cu cele mărturisite de M. Eminescu în articolul intitulat: „Cinci secole de istorie”: „Să mulțumim Bisericii noastre care prin dumnezeiasca sa liniște și statornicie, pe care

a avut-o în vremurile cele mai tulburate, ne-a păstrat prin însemnările ei acest argument zdrobitor fără de orice subtilitate diplomatică. Întrebarea **posesiunii legitime** nu mai poate fi controversată”¹. Marele poet se referea la teritoriul românesc de dincolo de Prut – Basarabia.

Binecuvântăm pe inițiatorii și autorii volumului de față, devotați slujitori ai culturii și istoriei Neamului nostru românesc și ai Bisericii lui.

† PIMEN

ARHIEPISCOP AL SUCEVEI ȘI RĂDĂUȚILOR

¹ *Eminescu: Sens, Timp și Devenire Istorică*, volum îngrijit de Gh. Buzatu, Ștefan Lemny și I. Saizu, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași, 1988, p. 99; *Românii în istoria Universală – III*.

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

La inițiativa Centrului de cercetare și documentare „Ștefan cel Mare” al Mănăstirii Putna de a susține elaborarea și publicarea unui volum care să cuprindă prezentarea rezultatelor obținute prin săpăturile arheologice efectuate în cuprinsul venerabilei ctitorii ștefaniene de-a lungul timpului, în anul 2005 au avut loc două întruniri ale unei părți a colectivului de cercetare arheologică de la Mănăstirea Putna.

O primă întâlnire a avut loc în ziua de 13 mai 2005, în sediu Institutului Național al Monumentelor Istorice, la care au participat: prof. dr. Mircea D. Matei, dr. Gheorghe I. Cantacuzino, arh. Gheorghe Sion, dr. Voica Maria Pușcașu, ce-a de a doua desfășurându-se la Mănăstirea Putna, în intervalul 20–22 mai 2005, întrunire la care au luat parte: părintele Arhimandrit Melchisedec Velnic, starețul Mănăstirii Putna, prof. dr. Mircea D. Matei, arh. Gheorghe Sion, dr. Voica Maria Pușcașu, dr. Paraschiva Victoria Batariuc.

A fost discutată problema publicării rezultatelor cercetărilor arheologice efectuate, cu întreruperi, între 1955 și 1981, subliniindu-se necesitatea identificării și adunării documentației existente (scrise, grafice și fotografice), corespunzătoare fiecărei campanii de săpături, documentație fără de care orice încercare de prezentare a descoperirilor făcute se constituie într-un demers inutil.

S-a stabilit ca profilul viitorului volum să aibă un caracter științific, de prezentare în detaliu a rezultatelor cercetării, volum care să se constituie într-un util instrument de lucru în cunoașterea istoriei Mănăstirii Putna.

Lipsa unei părți însemnate din documentația științifică legată de activitatea de cercetare arheologică, lipsă care poate fi imputată atât vicisitudinilor prin care au trecut Institutul de Arheologie din București, cu desele restructurări și reduceri de personal și mutarea unei părți a sediului său în noi locații, și Direcția Monumentelor Istorice și de Artă, desființată în toamna anului 1977, cât și unor membri ai colectivului de cercetare de la Mănăstirea Putna, a făcut imposibilă alcătuirea unui volum bine structurat, care să prezinte descoperirile arheologice efectuate în perioada anilor 1955-1981.

La inițiativa părintelui Arhimandrit Melchisedec Velnic, starețul Mănăstirii Putna, și a domnului prof. dr. Ștefan S. Gorovei, coordonatorul Centrului de Cercetare și Documentare „Ștefan cel Mare” al Mănăstirii Putna, în urma discuțiilor purtate și cu ceilalți membri ai colectivului de cercetare arheologică, prof. dr. Mircea D. Matei, dr. Maria Voica Pușcașu, arh. Gheorghe Sion, dr. Gheorghe I. Cantacuzino, dr. Paraschiva Victoria Batariuc, a fost luată hotărârea publicării unui volum care să adune între copertile sale ceea ce s-a scris referitor la

rezultatele săpăturilor arheologice efectuate de-a lungul timpului în cuprinsul complexului monahal menit a-i servi drept necropolă ilustrului domn al Moldovei.

Alături de trei studii realizate recent, alcătuite de regretatul Nicolae N. Pușcașu, de dr. Maria Voica Pușcașu și de dr. Paraschiva Victoria Batariuc, volumul mai conține rapoartele privind rezultatele primelor cercetări întreprinse în 1955 și 1956, succinta informare referitoare la săpăturile efectuate în 1969–1970 la biserica mănăstirii, semnată de Nicolae N. Pușcașu, studiul asupra ceramicii smălțuite descoperite în 1971, datorat lui Gheorghe I. Cantacuzino și Alexandru Rădulescu, precum și prezentarea problematicii privind casa domnească, elaborată de Mircea D. Matei, Alexandru Rădulescu și Radu Ciuceanu. Am inserat în cuprinsul volumului și cele două contribuții ale arhitectei Ioana Grigorescu, cea care a condus lucrările de restaurare de la Mănăstirea Putna în perioada 1968–1971 – referitoare la Turnul Tezaurului și la biserica mănăstirii – deoarece ambele se bazează pe rezultatele cercetărilor și pun în circuitul științific informații rămase, din păcate, inedite.

În demersul nostru am primit un sprijin neprecupețit din partea părintelui stareț Melchisedec, a întregii obști monahale de aici, în special a părinților Elefterie, Alexie și Timotei, dar și din partea colegilor de la Complexul Muzeal Bucovina din Suceava, domnul prof. Ștefan Dejan, doamna Varvara Scutaru, conservatorul colecției de ceramică, doamna Iuliana Roșca, operator PC, doamna Elena Lungu, domnișoarele Elena Moroșanu și Mihaela Cosovan de la Fundația „Sfinții Martiri Brâncoveni”. Le mulțumesc tuturor și îi asigur de gratitudinea mea.

Paraschiva Victoria Batariuc

Putna, 25 iulie 2007

SUMAR

CUVÂNT ÎNAINTE	5
NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI	7
MIRCEA D. MATEI, <i>Câteva lămuriri</i>	9
ION NESTOR, GH. DIACONU, M. D. MATEI, T. MARTINOVICI, N. CONSTANTINESCU, ȘT. OLTEANU, <i>Raport asupra săpăturilor din anul 1955 efectuate la Mănăstirea Putna(regiunea Suceava, raionul Rădăuți)</i>	17
ION NESTOR, T. MARTINOVICI, M. D. MATEI, GH. DIACONU, ȘT. OLTEANU, N. CONSTANTINESCU, <i>Șantierul arheologic Suceava. Mănăstirea Putna</i>	31
IOANA GRIGORESCU, <i>Cercetarea și restaurarea Turnului Tezaur de la Mănăstirea Putna</i>	37
NICOLAE N. PUȘCAȘU, <i>Informare asupra săpăturilor de cercetare arheologică efectuate la Mănăstirea Putna în anii 1969-1970</i>	49
IOANA GRIGORESCU, <i>Repere de arhitectură în determinarea transformărilor bisericii de la Putna. Cercetări în vederea restaurării</i>	57
GHEORGHE I. CANTACUZINO, ALEXANDRU RĂDULESCU, <i>Considerații asupra ceramicii descoperite la Mănăstirea Putna în anul 1971</i>	77
MIRCEA D. MATEI, ALEXANDRU RĂDULESCU, RADU CIUCEANU, <i>Principalele probleme și rezultate ale cercetărilor arheologice a Casei domnești de la Mănăstirea Putna</i>	95
PARASCHIVA-VICTORIA BATARIUC, <i>Ceramica de uz comun smălțuită și decorată descoperită la Mănăstirea Putna</i>	109

NICOLAE N. PUȘCAȘU (†), MARIA VOICA PUȘCAȘU, <i>Bisericile Putnei. cercetările arheologice din anii 1969-1970</i>	177
PARASCHIVA-VICTORIA BATARIUC, <i>Ceramica monumentală descoperită la Mănăstirea Putna</i>	199
NOTĂ BIBLIOGRAFICĂ	211
ABREVIERI	213
SUMAR	215